

## **Резюмета на научни публикации на доц. д-р Дочка Аладжова**

### **I Монографии**

**Д. Владимирова-Аладжова. Сердика VI-VII век. Монетно обращение, тежести, печати. (Разкопки и проучвания, т. XLVI) ISSN 0205-07-22 (print). София (под печат).**

Монографията се гради върху анализа на монетите, тежестите (екзагии) и печатите придобити при археологическите проучвания в Сердика през последните 20 години. Тези материали имат пряко отношение към търговско-икономическите отношения в Сердика, разкриват връзката между града и централната власт във Византия. Част от изследваните артефакти са непознати до сега в научната книжнина, което прави поставените проблеми предизвикателство за всеки специалист.

Въпреки огромния обем информация за Сердика и големия брой научни изследвания посветени на града, остава в страни проблема за прехода от късноантичния към средновековния град и настъпилите промените през VI-VII век. Според археолозите информацията за този период е трудно установима, което се обяснява с непредставителния характер на жилищата и структурите, както и с тяхното унищожаване в значителна степен от масивните основи на османските и съвременните сгради. На фона на ограничените и не винаги хронологически сигурни данни от терена, в изследването са включени обосновано датирани паметници с важно значение за историята на града през този период.

Изследването представлява първи опит в научната книжнина да представи и анализира информацията за монетното обръщение, тежестите и печатите от VI -VII в. открити в Сердика. Тези артефакти осветляват, допълват, а в някои случаи и коригират, известните досега исторически и археологически сведения за града през периода на VI-VII в.

**Д. Владимирова-Аладжова. Сол, пипер и ... археология. Фабер, 2009.**

**ISBN 978-954-400-088-2**

Съвременните представи за солта са продиктувани от нейното изобилие, осигурено от промишленото производство, но те съвсем не отговарят на тези от античността и средновековието - периоди, през които тя е била дефицитна и твърде скъпа стока. Начинът ѝ на употреба във всекидневието също се различава от днешните разбирания, като това най-вече се отнася до допълнителното овкусяване на храната със сол. Етимологията на думи и изрази, свързани със солта, са дошли до наши дни главно от Гърция и Рим. Латинската дума за сол е *sal*, а със *salarium* се означава порция сол или пари, давани за сол на войниците и въобще на длъжностните лица. Сведението за употребата на думата *salarium* като заплата, възнаграждение, дължим на Плиний Стари, който обяснява това с факта, че солта е била част от възнаграждението при военна служба.

Изворите сочат, че у римляните солта била поднасяна на трапезата, поставяна в специално предназначено за това малко съдче, наричано *salinum*, т.е. солница. То било считано за изключително важна част на домакинството и се предава от баща на син. Сребърните предмети стават обект на активна търговия между Рим и Изтока от края на II век пр. Хр. насетне. Тяжното търсене с годините нараства и става причина мнозина от най-прочутите майстори-гравьори на Родос, Пергам и други азиатски градове да се преселят и работят в Рим. По това време според изследователите започват да се появяват и по-осезателно сребърните съдове на римската трапеза. Модата в употребата на тези луксозни вещи дава тласък в развитието и на местното производство, което безспорно се отличава донякъде по стил и декорация от вносното.

В научната книжнина информацията за античните форми на съдове за подправки от благороден метал е твърде оскъдна. В книгата са разгледани състава на съкравищата от Николаево, Сидон, Шаурс, Виен (Изер), Хоксни, които съдържат статуетки използвани като *piperatorium* за съхранение на пипер и екзотични подправки, и други малки купички за сол определяни, като *salinum*. Привлечени и анализирани са нови материали, като разсъждава върху техните функции и естетически модели.

## II Статии, студии и научни съобщения

**Д. Владимирова-Аладжова. Редки сребърни монети от IV в. от фонда на ГИМ-Шумен. Нумизматика и сфрагистика, VII, 2000, 1, 81-85. ISSN 0861-8313**

В статията са разгледани редки сребърни монети от фонда на музея в Шумен. Дадени са исторически сведения за императорите, на които принадлежат въпросните екземпляри.

**D. Vladimirova-Aladzova. Antique and Medieval Subaerati Coins. Macedonian Numismatic Journal, 2000, IV, 45-49. ISSN 1409-5688**

В статията са разгледани монетите с особена изработка, така известните „фурета“, „*nummi subaerati*“. Това са фалшиви монети произведени от държавата, с цел да се спести на държавата известно количество благороден метал. Тези монети се разпространяват заедно с останалите „редовни“ екземпляри.

**Д. Владимирова-Аладжова. Монети и монетна циркулация на селището в м. Хисарлъка край Сливен. РП XXVIII, София 2001, 97-115. ISBN 954-768-003-X**

В студията са разгледани монетите открити на в м. Хисарлъка край Сливен (крепостта „Туида“). В голямата си част това късноантични монети, единични и колективни находки. Сред материалите има бронзови тежести, а от по-късно време и оловен печан на княз Борис-Михаил.

**Д. Владимирова-Аладжова. Картината на монетното обръщение в Шуменска крепост през късната античност. В: Римският и късноантичният град., С, 2002, БАН, 375-377. ISBN 954-430-845-8**

В статията е разгледано монетното обръщение на Шуменска крепост през късната античност. Обобщени и анализирани са нумизматичните данни от 30 -те години археологически проучвания

**Д. Владимирова-Аладжова. Монетни находки от Копривлен. Римски и византийски монети. Копривлен, 1, 2002, 261-274, 433-436. ISBN 954-90387-6-9**

В изследването са разгледани римските и византийски монети от разкопките при с. Копривлен. Представеният материал е интересен, а някои от монетите се откриват рядко при разкопки.

**Д. Владимирова-Аладжова. Историческата съдба на крепостите при Стан и Войвода V-VII век (по нумизматични данни). Плиска-Преслав, 9, 2003, 116-121. ISBN 954-8665-38-8**

В статията са разгледани наличните данни за крепостите при Стан и Войвода (Шуменско) V-VII век. Представени и анализирани са сведенията за откритите монети там, както и връзката им с някои от историческите катаклизми в този район.

**Д. Владимирова-Аладжова. Шуменска крепост. В: Римски и ранновизантийски градове. София, 2003, 149-159. ISBN 954-91210-8-9**

В статията са представени данните за живота на Шуменска крепост в периода на късната античност. Представен е анализ на откритите монети от този период.

**Д. Владимирова-Аладжова. Провинциите Крайбрежна Дакия и Мизия Втора в светлината на монетните находки от V век. Нумизматика и епиграфика. I, 2003, 83-95.**

В статията са разгледани съкровищата от V век, открити в Провинциите Крайбрежна Дакия и Мизия Втора. Тяхното укриване се свързва с поредицата варварски нашествия на племената откъд Дунава.

**Д. Владимирова-Аладжова. За произхода на късносредновековна бронзова матрица от Шуменската крепост. - Археология, 2004, 3-4, 69-72. ISSN 0324-1203**

В статията е разгледана една късносредновековна матрица открита на Шуменска крепост. Тя се свързва със събитията от 15 в. и полско-унгарския поход по българските земи.

**Д. Владимирова-Аладжова. Златно монетно съкровище (V век) от Кюстендил. Нумизматика, сфрагистика и епиграфика, 2005, 2, 45-52. ISSN 1312-5532**

В статията е публикувана запазената част от съкровище открито в Кюстендил, което се съхранява във фонда на НАИМ-БАН. Монетите са солиди и принадлежат на императорите Хонорий (395-432) – 3 бр. и Теодосий II (408-450) – 7 бр. Находката е една от десетте съкровища със златни монети от V век открити на юг от Балкана, която е запазена макар и частично до днес. От района на Кюстендил са известни още две находки със солиди от това време, но за съжаление са разпилени.

**Д. Владимирова-Аладжова. Златен пръстен с надпис от с. Стан, Шуменско. In: Acta musei varnaensis. III/2, Варна, 2005, 241-245. ISBN 954-427-667-X**

В статията е разгледан един златен пръстен с надпис, открит на крепостта „Станата“ до с. Стан, Шуменско. Пръстенът е много интересен и се отнася към годежните пръстени през късната античност. Датира се в V в.

**Д. Владимирова-Аладжова. Съкровището от Везенково и белезите за богатство през късната античност. – Нумизматика, сфрагистика и епиграфика, 2006, 3, 159-172. ISSN 1312-5532**

В статията е разгледано най-голямото съкровище от V век на юг от Балкана, открито при село Везенково. Освен нумизматичната информация, то дава и важни сведения за белезите за богатство през късната античност.

**Д. Владимирова-Аладжова. Монетната циркулация в селището Хисарлъка край Сливен. - Археология, 2006, 1-4, 187-190. ISSN 0324-1203**

В статията са разгледани монети от фонда на НАИМ – БАН, които са открити в селището на Хисарлъка край Сливен.

**D. Vladimirova-Aladzhova. About the Early Byzantine Glass Exagia from Bulgaria. In Miscellanea Numismatica Antiquitatis – In Honorem septagenarii magistri Virgilio Mihailescu- Birliba oblate. Bucuresti, 2008, 239-250. ISBN 978-973-27-1637-3**

В статията са разгледани откритите в България стъклени екзагии. Описани и са анализирани изображенията върху тях, теглото и местонамиране.

**Д. Владимирова-Аладжова. Екзагии от шест унции от България. В: Югоизточна Европа през Античността VI в. пр. Хр. – началото на VIIв.сл. Хр. Studia in Honorem Aleksandre Dimitrova-Milcheva. София, 2008, 524-531. ISBN 987-954-92181-8-3**

Обект на изложението са 10 паметника от България с означено върху тях тегло от 6 унции. Прегледа на всички екзагии от фондовете в страната показва, че това е значителен брой в сравнение с публикуваните в световен мащаб, при това три от тях не са публикувани или описани до сега. Паметниците са открити в късноантичните центрове, при с. Арчар (Рациария), Кюстендил (Пауталия), Перник, София (Средец) и др.

**Д. Владимирова-Аладжова. Късноантичната крепост при село Войвода (Диня?) Шуменско. – Римски и ранновизантийски селища в България, 3, София, 2009, 122-135. ISBN 978-954-9388-26-8-X**

Представено изследване е посветено на една от известните късноантични крепости в днешна североизточна България. Разгледана е подробно фортификацията и строителството на обекта.

**Д. Владимирова-Аладжова. Контролната функция на византийската държава във финансите и търговията през V-VII в. В: Проблеми и предизвикателства на археологическите и културно-историческите проучвания. Пловдив, 2009, 176-187. ISBN 978-954-423-529-1**

В статията са разгледани контролните функции на екзагите и тяхната роля в икономическия живот на Византия. Тежестите еталони – екзагите, спадат към групата на монетовидните паметници. Тяхното основно предназначение както отбелязах по-горе е било проверката на теглото на монетите от благороден метал. Наред с това те са били използвани за контрол на мерките за тежест, за проверка на теглото на изработените от благороден метал предмети, както и в ежедневната обмяна на стоки.

**Д. Владимирова-Аладжова. Златните монети на императриците от V век. В: „България, земя на блажени ...” In Memoriam Professoris Iordani Andreevi. Велико Търново.**

В статията са представени златните монети на императриците от V в., които се съхраняват във фонда на НАИМ-БАН. Тези монети са много интересни, защото освен, че изпълняват ролята на парични знаци, те имат и пропагандни функции.

**Д. Владимирова-Аладжова. Непубликувани средновековни тежести - еталони (екзагии) от България. - ИИМКн, т. XV, В. Търново, 2010, 159 - 166. ISSN 0861-4342**

Предмет на статията са един вид тежести, изработени от бронз, които заради формата си са получили определението паничководни или чашководни. При тях по малките влизат в по-големите, а всичките в най-голямата, в някои случаи оформена, като кутийка с капаче. В изследването са представени три непубликувани до сега екземпляра от колекцията на НАИМ-София от т. нар. паничководен вид.

**Д. Владимирова-Аладжова. Средновековни тежести-еталони (екзагии) от България. – Studia Archaeologica Universitatis Serdicensis, Suppl. V. Stephanos Archaeologos in honorem Professoris Stepcaae Angelova. София, 2010, 679-694.**

Статията разглежда средновековните тежести-еталони открити на територията на днешна България. Става дума за т.нар. „панички“, материали малко познати сред специалистите, но разпространени на почти всички средновековни обекти.

**Д. Владимирова-Аладжова. Рядък сестерций на Британик (предварително съобщение). – Археология, 2011, 2, 110-117. ISSN 0324-1203**

Статията разглежда сестерций на Британик, изключително рядка монета. Сестерцият на Британик от Сердика, четвърти екземпляр от този тип в музейна колекция е единственият с ясен произход и обстоятелства на местоонамиране. Публикуваната монета на Британик е изключително ценна с това, че е намерена в археологическа среда, в хронологически датиран пласт на антична Сердика. Това засилва нейната роля на коректив за датировката, производството и територията на разпространение на тези монети.

**Д. Владимирова-Аладжова. Златни монети на Леонтий II (695-698). ИНАИ, XL, In Honorem Professoris Димитър Овчаров. София, 2012, 239-244. ISSN 0323-9535**

Статията разглежда две златни монети (солид и тремис) от фонда на Националния археологически музей – София, свързани с краткото управление на Леонтий II (695-698). Монети са отсечени от монетарницата на Константинопол в периода 695-698 г.

**D. Vladimirova-Aladzhova. Lid for Theriac Drug Jarss from Melnik (Southwest Bulgaria). In: ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΣΩΤΗΡΟΣ ΘΑΣΙΩΝ. Studia in honorem Πιαе Prokopov sexagenario ab amicis et discipulis dedicata.more. Sofia, 2012, 641-648. ISBN 978-954-400-717-1**

Повод за написването на настоящата статия е откритото при разкопки през 2010 година в манастира „Света Богородица Пантанаса” в Мелник едно похлупаче. То е затваряло малко съдче или капсула, вероятно изработено от финна керамика, в което се е съхранявало прочутото през вековете лекарство териак. Похлупачето е изработено от олово и е с размери 33 /35 мм и ширина на страничната лента 5 мм. Капачето е леко деформирано и в момента неговата форма не е правилен кръг, по скоро клони към елипса. Върху него, по ръба на лицевата повърхност се чете: THERIACA FINA ALL DUE MORI VEN. В пространството оградено от надписа е представена емблемата на аптеката производител - два бюста на маври един срещу друг. Те са с къдрава коса, широко отворени очи, плътни усни, дълги обици. Надписът е изписан правилно, изображенията са реалистични, старателно гравирани и от тях се разбира, че става дума за чист териак произведен в аптеката „При двамата маври” (Alla due mori) във Венеция. Това е второто капаче с инициалите на тази аптека открито в България, като то има по-голям диаметър от вече известното при което надписа гласи: THERIAC FINA ALA DUE MORI VEN.

**Д. Владимирова-Аладжова. Сребърното монетосечене през V век. В: Българско средновековие : Общество, власт, история. Сборник в чест на проф. д-р Милияна Каймаканова. София, 2013, 489-496. ISBN 978-954-07-3464-4**

Статията разглежда сребърните монети от V в. открити на територията на България. Става въпрос за редки монети, тъй като през този период сеченето на сребърни парични знаци е силно ограничено.

**Д. Владимирова-Аладжова. Златни монети на Западната римска империя от Vв.- Нумизматика, сфрагистика и епиграфика, 8, 2012, 51-62. ISSN 1312-5532**

Една от характеристиките на монетосеченето от V век е производството на голямо количество златни емисии, факт, който потвърждават и откритите в България монети. Не така стоят нещата със златата на императорите от Западната римска империя, управлявали след третото десетилетие на V век, които се откриват спорадично. Ограниченият брой парични знаци и слабото познаване на монетосеченето на Запада през Vв., са повод за настоящото изложение.

**Д. Владимирова-Аладжова. Монета – фура на император Теодосий II. В: Сб. Василка Герасимова – Томова. In Memoriam, София, 2012, 437-441. ISBN 978-954- 9472-19-6**

Обект на публикацията е медна позлатена монета, която се съхранява във фонда на Археологическия музей в София. Тя принадлежи на император Теодосий II (425-450) и е произведена в монетарницата на Тесалоника. Причината да се спра на монетата от София е тази, че това е единственото известно фура от император Теодосий II, върху чиито реверс е представен тип, който се сече за кратко само в монетарницата на Тесалоника и до сега няма публикуван екземпляр с този печат. Типът върху обратната страна на описаната монета е интересен с появата на емблематичния за християнската религия знак - кълбото с кръст в ръцете на императора, символ и демонстрация на властта на християнския бог над света. Този знак широко се използва в

иконографията на монетите от пети век насетне. Представената монета за сега е единствения екземпляр на монета *mixti* от този император, дело на извънстоличната монетарница на Тесалоника. Сложните политически взаимоотношения между Източната и Западната имерия в първата четвърт на петото столетие обясняват причината за нейното производство.

**Д. Владимирова-Аладжова. Образът на императрицата – знак за доверие в прехода от Рим към Византия. В: Сборник в памет на академик Д. П. Димитров. София, 2013, 578-585. ISBN 978-954-9472-22-6**

Една от характеристиките на златното монетосеченето от V век са многобройните емисии на императриците. Те предават нов облик на императорската институция, а образът на владетелката става знак за доверие в прехода от Рим към Византия. Благотворителната дейност на императриците от V век е добре известна от изворите, те строят храмове, сиропиталища и подкрепят тяхната дейност. Златните монети, които те даряват не само подпомагат финансово църквата, но подпомагат и нейната дейност в разпространението и утвърждаването на християнската религия. Христовите знаци върху парите допълват, а в отделни случаи вероятно и надделяват над прагматичните им качества. Подкрепата на религиозния живот по места има не само финансово измерение, а и политическо, факт от изключително значение за тази епоха. Монетите на императриците са важен идеологически ресурс, символ на държавата и нейното благоденствие. Промените в женските образи върху монетите са в унисон с конкретната политическа ситуация, като същевременно очертават промените в стратегията за равнопоставеност на половете, за ролята и влиянието на жената в политиката. През петото столетие свои монети сечат владетелките, които официално притежавали титла *августа*, заслужена след раждането на наследник за трона

Наблюденията и заключенията върху монетите на императриците от V в. намират връзка с бюстовете - тежести от IV-V в., с образа на императрици. На пръв поглед това са различни паметници, но между тях има пряка връзка – и в двата случая става дума за официални инструменти на държавата, подчинени на обща тегловна система. Изработката и употребата на тежестите-статуетки с изображение на императрици е доказателство за политиката на държавата през V век, която използва имената и лика на *августите* върху инструментите на властта - монети и търговски тежести.

**Д. Владимирова-Аладжова. Разпространението на монетите от 16 нумии на император Юстиниан I. - Нумизматика, сфрагистика и епиграфика, 9, 2013, 93-100. ISSN 1312-5532**

Изложение се базира на монетите открити при археологическите проучвания в центъра на античния град Сердика в периода 2010-2012 г. Значителен брой от тях се отнасят към добре документиран пласт от VI в., като превест имат тези с името на император Юстиниан I. Сред тях, интерес представляват монетите с означение за 16 нумии. Те са сечени в монетарницата на Тесалоника в периода 538-562 г. Данните показват, че откритите в Сердика и района монети от този номинал са в пъти по-вече от всички известни досега екземпляри от България. На базата на анализ се предлагат обяснения на този факт.

**Д. Владимирова-Аладжова. Начало на монетосеченето в Сердика. – Археология, LIV, 2013, 1, 97-101. ISBN 0324-1203**

Статията разглежда началото на градското монетосечене в Сердика през II в. Специално внимание е обърнато на непознат до сега тип бронзова монета на император Марк Аврелий с трите Нимфи, които държат вретена.

**Д. Владимирова-Аладжова. Нумизматични данни за живота в Сердика през II-III в. (Обект Веслец 13). – Известия на историческия музей Шумен. Шумен, 2014, 16, 339-346. ISSN 0861-958112**

В статията се разглежда монетното обръщение през II-III в. по данни от обект „Веслец“ 13. Общият брой на открития нумизматичен материал е 262 монети и 7 броя пломби и печати. Най-ранната монета е на Деметрий Полиоркет (306-283 пр. Хр.), а най-късните - по един екземпляр от XII, XV и XIX в. са случайно попаднали и не са свързани с културен пласт. Монетите от II-III в. от проучвания обект представляват 15,2% от целия нумизматичен материал, а от тях – 70% са издадени от градски управи, основно в провинциите в Мизия и Тракия. Но на пазара в Сердика са участвали и парични знаци на Дакия, Галатия. Представените парични знаци принадлежат на 12 императори и 10 монетарници. Почти всички екземпляри са от най-ниския теглов стандарт - 1 асарий. Те принадлежат на монетарниците, които са близки териториално до Сердика - Пауталия, Филипопол, както и Хадрианопол. По-отдалечените монетарници, като Виминациум и Дачия са представени с по-големия номинал от 4 асария.

**Д. Владимирова-Аладжова. Монетите, императорската двойка и християнската идеология през V век. В: Градът в българските земи (по археологически данни). Шумен, 2014, 155-162. ISBN 978-619-00-0**

В изследванията върху античната култура автори откриват една особена хронологична симетрия, според която съществуват два фундаментални периода за дефинирането на човека, на неговите социални и културни характеристики :V и IV в. пр.Хр. в Гърция за езичеството и IV-V в. сл.Хр., за християнската мисъл. Трябва да се уточни, че петото столетие след Христа символизира още трансформациите в обществото от езичество към християнство, на прехода от Рим към Византия. Установяването на новите норми в живота и управлението на държавата намират отражение и в достигналите до нас паметници. В тази връзка, монетите се явяват огледало на времето и процесите, които протичат в него. Един от примерите в тази насока са възпоменателните златни монети – солиди, отсечени по повод женитбата на император Валентиниан III и Лициния Евдоксия; император Марциан и Пулхерия и император Анастасий и Ариадна. Това са редки и интересни монети, чиито образи и сцени символизират навлизането на християнските обряди в живота. Тези възпоменателни монети са предназначени за избрани лица, близки до владетеля и присъствали на церемонията. Малкото на брой известни монети от този тип подсказва, че твърде ограничен кръг от приближените на императора са били удостоени с привилегията да получат тези знаци.



**Д. Владимирова-Аладжова. Монета на Септимий Север от Галатия, открита в Сердика. - Нумизматика, сфрагистика и епиграфика, 10, 2014, 51-56. ISSN 1312-5532**

Статията разглежда монета на император Септимий Север (193-211) открита при разкопките на Западната крепостна порта на Сердика. Монета е отсечена в град Анкира в областта Галатия. Засега това е най-отдалечената област представена в монетното обръщение на Сердика в периода II-III в. Анкира (дн. Анкара) е столица на римската провинция Галатия. Градът е голям търговски и административен център, а неговото местоположение в централна Мала Азия го предопределя, като кръстопът на търговията между предна Азия и Европа. Монетите на император Септимий Север сечени в Анкира са редки. Монетата е от номинала сестерций и свидетелства, че паричните знаци от източните римски провинции са участвали в паричния оборот в Сердика и са били ценени като редовни платежни средства с ефективен покупателен курс.

**Д. Владимирова-Аладжова. Монетите на императриците Елия Евдоксия, Елия Евдоксия и Лициния Евдоксия и данните от България.- Известия на историческия музей Шумен. Шумен, 2014, 15, 106-126. ISSN 0861-958112**

В статията се разглежда монетите на императриците Aelia Eudoxia, Aelia Eudocia, Licinia Eudoxia. Роднинските връзки, близостта в изписването на имената, създава проблеми при тяхната идентификация и датировка. В изложението са представени монетите на трите августи от злато, сребро и бронз. Тук за първи път се публикува неизвестна досега милиарензия на Aelia Eudocia. В България са открити малко на брой екземпляри от изброените владетелки.

**Д. Владимирова-Аладжова. Печат на император Ираклий (610-640) от Сердика. – Bulgaria Mediaevalis, 4-5, 2013-2014, 19-23. ISBN 1314-2941**

Статията представя открит печат на император Ираклий (610-640) при разкопките в Сердика на обект „Метростанция 8 II“. Това е първият печат от този владетел открит при археологически проучвания на стратицифиран обект в България. Датировката на новооткрития печат на император Ираклий съвпада с времето на упадък и разрушаването на града Сердика в последните години на VI в. Това ясно личи на терена, където разрушенията са повсеместни, което води и до изоставяне на старата улична мрежа.

**D. Vladimirova-Aladzhova. Silver Minting Amidst Rome and Byzantium. – Scripta Antiqua 4, Moskva, 2015, 551-553. Scripta Antiqua. Вопросы древней истории, филологии, искусства и материальной культуры серия Scripta Antiqua. Вопросы древней истории, филологии, искусства и материальной культуры, том 4, место издания Собрание Москва.**

Статията разглежда сребърна монета от фонда на НАИМ-БАН, която е с номинал половин силиква. Тази деноминация, която се сече в западните монетарници има два периода на разпространение. Първият - последните десетилетия на IV в. до средата на V в. и вторият - 70-те години на V в. до края му. Първоначално, тези монети се пускат само във връзка с определени церемонии, но след 447 г. по време на остготите, тя става редовна разменна монета.

**Д. Владимирова-Аладжова. Ранновизантийски печат от Несебър. - Нумизматика, сфрагистика и епиграфика, 11, 2015, 129-132 51-56. ISSN 1312-553**

При разкопките в Несебър през 2006 г бе открит оловен печат със следното описание:

Лице: В зрънчест кръг надпис на четири реда:

+ ΘЄ	+ Θ[ε]
ΟΤΟΚ	οτό[κ]
ЄΒΟΗ	εβο[ή]
ΘЄΗ	θη

Опако: В зрънчест кръг надпис на два реда:

ΜΙΧ	Μιχ
ΑΝΛ	αήλ

Богородице, помагай на Михаил.

Диам. 22мм деб.4 мм 12,29г; Инв. № 302 – НАИМ-БАН

В България печат с тези характеристики не е публикуван. Моливдовулът открит в Несебър принадлежи на частно лице с името Михаил. Предвид открития нумизматичен материал на обекта, и характеристиките на моливдовула, той може да се отнесе към VIIв.

**D. Vladimirova-Aladzhova, Alena Tenchova-Janzik. Coin Circulation in Medieval Bulgaria Recent Coin Finds from the 13<sup>th</sup> and 14<sup>th</sup> centuries. 2016, 3-9.  
Round Table: Ckanges et Échanges Monétaires Autour de la Méditerranée Orientale Après 1204 - <http://byz2016.rsprogram-2jeudi-25-08-2016lang=en>**

Тема на изложението е монетната циркулация и монетните находки от периода на XIII – XIV в. от територията на България. Представени са откритите монетни находки при археологически разкопки от последните 10 години.

**Д. Владимирова-Аладжова. Нумизматични данни за синкретизма в култа към трите нимфи през II в. – В: „Тракия и околния свят”. Сборник с доклади от национална научна конференция 27-29 октомври 2016 г. 2016, 326 -333. ISBN 978-619-00-0528-5**

Статията разглежда изображението на монета отсечена в Сердика по вемето на император Марк Аврелий. Представените три нимфи върху обратната страна на монетата държат по едно вретено, предмет малко познат върху вумизматичните паметници. Вретеното като предмет е свързано с други три божества – Парките. В римската митология те са богини на съдбата. Вярата в трите здравеносни нимфи се съчетава с почитта към други женски божества, които предат нишката на живота и определят неговия край. За

формирането на синкретичния образ на нимфите върху монетите от 70-те години на II в. в Сердика, вероятно влияят стари или местни вярвания.

**Д. Владимирова-Аладжова. Християнството и императриците в ранна Византия. В: Мултикултурният човек“ – Сборник в чест на проф. дин Камен Гаренов (Отец Петър Гарена). т.2, София, 2016, 64 -77. ISBN 978-619-176-080-0**

Статията се спира на благотворителната дейност на императриците от V век. На базата на топографията на откритите златни монети с имената на императрици с разположените в същия район църкви или епископски центрове от IV-VI век, дава основание да се търси връзката на въпросните злата с култовите паметници и религиозния живот в тях. Както и използването на монетите като инструмент на императорската институция в пропагандата на християнската религия чрез благотворителност. Разгледаните монети с имената и образите на императрици концентрират идеологическата сила в образа на августата. Той в съчетание с християнските символи очертават един духовен вектор в тяхното разпространение. Така, комерсиалната роля на парите е съчетана с тяхната духовна мисия, да подпомагат деликатно държавата и църквата в утвърждаването на христовата вяра. Дейността на императрицата в подкрепа на църковната институция, показва до известна степен и нейната еманципираност в тази посока.

**D. Vladimirova-Aladzhova. Pre-monetary currency types from Apollonia and Urdovisa on the Black Sea coast. K. Bacvarov, Ralf Gleser (eds.) Southeast Europe and Anatolia in prehistory: essays in honor of Vassil Nikolov on his 65th anniversary. (Universitätsforschungen zur Prähistorischen Archäologie 293) Bonn: Habelt, 2016, 526-531 ISBN 978-3-7749-4066-6**

В статията са представени новооткрити домонетни форми – стрелички и делфинчета от разкопките на обектите в Созопол и Китен.

**D. Vladimirova-Aladzhova. A Lead Seal of Constantine the Great from Serdica. Studia Academica Šumenensia by the University of Shumen Press, 3, 2016, 82-88. ISSN 2367-5446**

Предмет на изследването е оловна пломба, открита при разкопките на западната крепостна стена на Сердика. Лицето на пломбата представлява плоскост с кръгла форма, която е нарушена в едната си част, в ограниченото поле са разположени три фигури: в центъра, бюст насреща с издължена шия; в ляво и дясно от него има по една глава в профил, обърнати съответно наляво и надясно, с гръб към централното изображение. Фланкиращите образи се различават по между си, като големина и ситуиране спрямо основата на централния бюст – тази в ляво е с по-големи пропорции и е разположена по-високо, в сравнение с тази от дясно. Няма следи от надпис или отделни букви. Аранжирането на фигурите при пломбата от Сердика с централен бюст насреща и две глави от двете му страни, в профил, загърбили централната фигура е новост в иконографията на оловните пломби и тесери.

Изобразените образи са на император Константин I и неговите синове Крисп и Константин II, първият е бил цезар на Запада, а вторият на Изтока. През 321г цезарите съвместно празнуват своята *quinquennialia*. Аранжирането на фигурите ме карат да предположа, че тази годишнина е повод за издаването на пломбата. При всички случаи, обаче тя не може да се отнесе по късно от 326г, когато е убит Крисп.

**Д. Владимирова-Аладжова. Почитаните божества в Сердика. Асклепий. – Известия на историческия музей - Шумен, 17, 2017, 160-164. ISSN 0861 – 958**

Едно от водещите места в пантеона на официално почитаните култове в Сердика през римския период заема култът към Асклепий, който се свързва с лечебните качества на топлите минерални извори от територията на града.

В статията се публикува открита при археологически разкопки tessera с образа на Асклепий. Това е изключително интересен и рядък паметник. Той не само категорично потвърждава почитането на божеството в града, но насочва към търсенето на по-детайлна информация за самите ритуали в храма на Асклепий.

**Д. Владимирова-Аладжова. Златна монета на император Теодосий II от древна Сердика. – Известия на музея в Разград, 2, 2017, 520-523. ISSN 2367-6337**

В статията е разгледана златна монета на император Теодосий II, която е открита при разкопки в Сердика. Тя има следните характеристики: Лице: DN THEODOSIVS PF AVG Бюст на императора  $\frac{3}{4}$  насреща, във военно облекло – ризница, щит, върху който е изрисуван конник и копие; на главата с диадема и шлем. Опако: SALVS REI\*PVBLICAEZ Теодосий II (в дясно) заедно с Валентиниан III седнали на двоен трон насреща, облечени в консулски дрехи и с нимб около главата; в дясната си ръка всеки държи маппа, а в лявата си - кръст с дълга дръжка. Звезда над главата на Теодосий II. В отреза: CONOB. Солидът се датира в периода 425-429г.

**Д. Владимирова-Аладжова. Печат на Приск от Сердика (VI–VII в.) Bulgaria Mediaevalis 7 (2016), 33-38. ISBN 1314-2941**

В статията е публикуван печат на военачалника Приск, открит при разкопки в Сердика. Печатът е единствения до сега открит на територия, далеч от дунавския лимес. Най-вероятно свързан със сраженията на византийската армия в западните Балкани.

**Д. Владимирова-Аладжова. Печат на император Тиберий II Константин от Сердика. – В: Сборник в чест на професор Петър Делев. София, 2017, 627-632. ISBN 978-954-07-4309-**

В статията е представен оловен печат на Тиберий II, който е открит при археологическите проучвания в Сердика. Той има следното описание:

Лице: Голоблад бюст на император Тиберий II насреща, на главата с диадема с кръст, облечен в консулска роба (*divitision u loros*). От двете страни на короната се спускат

пендилии; в дясната ръка държи маппа. Ядрото е повредено и не се вижда лявата ръка, която държи скиптър, завършващ с орел овенчан с кръст.

Околовърхът части от надпис .....Ъ СО.....

[D(ominos) n(oster)] [Ti] b [erius] CO[nstantinus] [perpetuus augustus]

Долу в ляво е запазена част от зрънчест кръг.

Опако: Кръст с издължена вертикална хаста, краищата на кръстта завършват с къси ограничителни хаста.

Кръгов надпис:....IA AV.

[Victor]ia au[gg]

В научната литература печатите на Тиберий II се датират най-общо в годините 578-582, като краткото управление на владетеля и липсата на данни за ситуацията на откриване, не позволяват по-прецизно датиране. Като описания печат от Сердика е известен още само един екземпляр от колекцията на Дъмбъртън Оакс. Голямото „предимството“ на моливдовула на Тиберий II от Сердика е, че той е открит в археологически датирана среда, в контекста и на други паметници.

**Д. Владимирова-Аладжова. Нумизматични данни за историята на Сердика през V век. – Нумизматика, сфрагистика и епиграфика, 13., 2017, 183 -190 ISSN 1312-553**

Между голямото количество монети от Vв открити при археологическите разкопки в последните години, преобладават тези от времето на император Теодосий II (408-450) и Лъв I (457-474), включително по един златен екземпляр от тези владетели. По време на археологическия сезон 2016 г на обект в северната половина на площад „Св. Неделя“ бяха открити над 500 монети от IV-Vв.( последните са на император Лъв I (457–474) в проучваната голяма сграда № 1. Същата в последната четвърт на III – началото на IV в. преживява сериозни преустройства, изградени са зидове, дублиращи трасетата на разрушени по-стари, други зидове са заравнени до новите подови нива в част от помещенията. По-голямата част от разкритата площ на сградата е изследвана до подовите нива в помещенията от V в. В едно от южните помещения е документиран пласт с деструкции и следи от силен пожар, в който са изгорели цели керамични съдове и чували със зърнени и бобови култури (пшеница, ръж, грах и леща). Намерените монети са разпръснати върху пода на помещението. Те са в лошо физическо състояние, за което е допринесло и опожаряването на помещението. Запазените екземпляри в находката съставляват по-малко от 10 %, като от тях, приблизително 15 % дават възможност за частична или пълна идентификация. Анализът на тези монети показва, че по времето на император Лъв I проучваната сграда е претърпяла сериозен катаклизъм, който може би е имал локален характер и е засегнал само проучваната сграда.

**D.Vladimirova-Aladzhova. Late antique artefacts with biblical storylines found in Serdica. – Studia Academica Šumenensia. Transition from Late Paganism to Early Christianity in the Architecture and Art in the Balkans. Vol. 4, Shumen University Press, 2017, 202-207. ISSN 2367-544**

Обект на настоящата статия са два оловни паметника открити при археологически разкопки на антична Сердика. Първият е търговски печат (пломба), която представлява оловна плочка с правоъгълна форма, със заоблени ъгли и с размери 17/23 мм. Върху лицето е изобразена права човешка фигура (частично запазена) между два лъва, единият в ход на ляво, другият на дясно, като и двата са с обърнати назад глави към централната фигура. Същата е запазена частично, поради факта, че на това място минава канала за шнура прикрепвал пломбата към контейнер или пакет използван в търговията. Обратната страна представлява изпъкнала гладка повърхност с овална форма. Описаната сцена се свързва със старозаветната притча за Даниил в пещерата/ ямата с лъвовете. Образът на Даниил е един от най-ранните християнски символи.

Вторият паметник представлява оловна, двулицева кръгла плочка с диаметър 23мм и тегло 4,42 гр. Върху едната страна има сцена, която на базата на евангелските текстове се приема, че представя образът на Добрия пастир, като символ на Христос. Според иконографските стандарти, той е представен, като голобрад младеж, облечен в къса туника, пристегната в кръста. Върху раменете му е преметната овца, която той придържа с ръце. Долу, от двете страни при краката му са изобразени по една овца в ход на ляво и дясно и с обърнати към младия мъж глави. Тази сцена се приема, че представя образа на Добрия пастир, който символизира Спасителя в ранните години на християнството

Върху обратната страна има изображение, аналогично на описаното върху пломбата – Даниил с лъвовете. По периферията на плочката от светите страни има по два концентрични кръга, между които са нанесени полегати къси черти. Описаният двустранен паметник се отнася към групата на тесерите. Разгледаните паметници от Сердика произхождат от късноантичните пластове в града и са свързани с определен археологически контекст. Данните съвпадат с времето от края на III и IV век, когато описаните по-горе сцени със своите особености в стила и иконографията са популярни сред населението.

**D. Aladzhova. The Impact of Christianity on the Marriage Solidi of the 5th Century. International Scientific Conference „ The Basilica of St. Sophia During The Transition from Paganism to Christianity“ Sofia, March 11–13, 2014. - Serdica – Sredets – Sofia, VIII, 2018, 387- 396. ISBN 978-954-00-618-21-0**

Темата „Влияние на християнската религия върху изображенията на брачните солиди от V век“ не е поставяна и разработвана в българската научна книжнина. Церемониалните солиди от V век са новост за иконографията на преходното монетосечене между Рим и Византия. Тези монети се емитират по повод брака на императора или член на императорската фамилия. Солидите са сечени в ограничени емисии и това е причината до наши дни да достигнат само няколко екземпляра. Те са отсечени по повод брака на

император Валентиниан III с Лициния Евдоксия; император Марциан с Пулхерия и император Анастасий I с Ариадна.

Върху лицето на монетите е представен императора със стандартния надпис за V век, с неговото име и титли. На обратната страна има различни варианти на представените образи. При Валентиниан III - младоженците са от двете страни на император Теодосий II - бащата на булката (Лициния Евдоксия), тримата са в церемониално облекло и с нимб около главата. При Марциан - в средата между императорската двойка е представен благославящия ги Христос, всички са с нимб около главата. При солидите на император Анастасий I, Христос с кръстовиден нимб благославя младоженците, които са с корони на главата.

Иконографията върху реверса на тези монети се появява за първи път в прехода към утвърждаване на християнската религия в разделената вече, Римска империя. Отсичането на тези монети със своята тематика и композиция, показва навлизането на християнските ритуали в живота през V век, демонстрира еднаквото отношение на Всевишния към императора и императрица, т.е. равнопоставеността между половете в християнството. Композицията благославящия Христос - императорската двойка, официализира ангажимента на императрицата към трона, респективно към династията и държавата. Тази сцена върху монетите от V век не се възпроизвежда през следващите столетия, но се появява отново във Византия, чак през късния IX век.

**Д. Владимирова-Аладжова. Търговски печати от Сердика. *Studia Archaeologica Universitatis Serdicensis, Supplementum VI (2018) Stephanos archaeologicos ad 80 annum professoris Ludmili Getov. София, 509-514.***

Според изследователите на античната нумизматика и сигилография откриването на оловни печати в археологически контекст е сравнително рядко явление. Тяхното намиране при стратифицирани обекти е особено важно за тяхната датировка, поради липсата на категорични белези, характерни при повечето от тях. Оловните пломби служат за запечатване на различни контейнери, чували с определен вид стока, след като тя е проверена и обмитена. Върху едната им страна са отпечатани различни надписи или изображения. Тези паметници са сред предметите, за които се знае все още малко, причина за което е тяхното голямо разнообразие и липсата на сигурен контекст при откриването на голяма част от тях.

**78. Д. Владимирова-Аладжова. Графити върху златните монети на императриците от V век. В: Писменност, книжовници, книги: Българската следа в културната история на Европа. Шумен 2018, 165-172. ISBN 978-619-201-213-7**

В статията са разгледани намерените в България златни монети на императрици от V век, върху които са издраскани различни знаци - графити. Изследването на проблема предизвика много тълкования, което не позволява да се формират категорични изводи за тяхното тълкование, но са добра основа за бъдещи изследвания в тази посока.

**79. Д. Владимирова-Аладжова. Анонимен печат от края на V и началото на VI век открит в Сердика. В: „Българско царство“Imperium Bulgariae в чест на 60 годишнина на доц. Георги Николов. София, 2018, 125-131. ISBN 978-954-07-4490-2**

Обект на настоящата публикация е печат, който има следните характеристики:

Лице: Бюст насреща, главата е с диадема, състояща се от четири реда перли, с препендули, които се спускат от двете страни на главата и завършват в краищата си с по една перла. Лицето е с добре оформена къса брада и мустаци, очите са широко отворени. Върхната дреха (хламида) е прихваната на дясното рамо с богато украсена фибула, с три перлени висулки. Изображението е поставено в зрънчест кръг. Липсва надпис.

Опако: Виктория права насреща с венец във всяка ръка (запазен само този в лявата ръка), долу в ляво развята туника. Наоколо зрънчест кръг.

Отсъствието на надпис с името на притежателя върху печата, причислява паметника към групата на анонимните моливдовули, от които в България няма публикуван екземпляр със сходни характеристики.

В Сердика периодът 2 ½ на V в. – нач. на VI в. е добре преставен чрез монети и печати, археологически останки на терена и др. На базата на сравнителния анализ между нумизматичния и сфрагистичен материал, има основание да се предположи, че открития печат в Сердика може да е и на император Анастасий, от типа без надпис.

**80. D.Vladimirova-Aladzhova. Lead plate with the name of Bishop Theodore found in Serdica. - STUDIA ACADEMICA ŠUMENENSIA CONTRIBUTION TO BYZANTINE SIGILLOGRAPHY. Vol. V, 2018 Shumen University Press, 95-100. ISSN 2367-5446**

Работата представя един интересен паметник открит при археологическите разкопки в централната част на антична Сердика. Той представлява оловна плочка с неправилна правоъгълна форма с размери: максимална дължина 23, 11мм; максимална ширина 18, 35 мм; дебелина 3мм и тегло 9,56 гр. Има основание да се предположи, че настоящата форма на плочката е получена след вторична обработка, което е видно от нейната повърхност. Върху двете страни на плочката в кръгло поле са разположени по един монограм от блоков тип.

Лице: Блоков монограм:

δ - ε - θ - ο - ρ - υ - ω ( Θεοδώρου )

Опако: Блоков монограм:

ε - ι - κ - ο - π - σ - υ ( ἐπισκόπου )

Θεοδώρου ἐπισκόπου - (Печат? на) Теодор епископ.



Важността на публикувания артефакт се засилва от факта, че през 1936 г при разкопките на Caričin Grad (Justiniana Prima) е открит печат със същите монограми и начин на изписване, като тези от плочката в Сердика.

Новоткритата оловна плочка в Сердика с името на епископ Теодор представлява важна находка за късноантичната история и сфрагистика на Балканите от периода VI- началото на VII в.

**81. D. Aladzhova. A Hoard of Bronze Coins from Serdica (preliminary report).- PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL NUMISMATIC SYMPOSIUM CIRCULATION OF ANTIQUE COINS IN SOUTHEASTERN EUROPE Held in Viminacium, Serbia September 15th to 17th, 2017. BELGRADE, 2018, 23-29. ISBN 978-86-6439-040-8**

82. Д. Владимирова-Аладжова. Сребърни монети на император Ираклий (610-641). В: Археологически хоризонти 2018, 114-120. Пловдив, Университетско издателство "Паисий Хилендарски". ISBN 978-619-202-392-8

**83. Д. Владимирова-Аладжова. Печат от времето на Тетрархията. – Плиска-Преслав, 13. София, 2018, 457-461. ISBN 978-954-9472-63-9 (print)**


Обект на настоящата публикация е оловен печат/ пломба, който има следното описание: Лицето представлява плоскост с кръгла форма, в ограниченото поле са разположени изображенията на две двойки глави, разположени в два реда един над друг. Главите са представени една срещу друга – лявата обърната на дясно, а дясната на ляво. Между главите горе е разположено кълбо, върху което е представена Виктория с разперени ръце, в които тя вероятно държи по един венец. Долу изображенията са с по-нисък релеф и между тях се виждат контурите на кълбо, върху което може да се предположи, че е стъпила Виктория, както е на горния ред. Няма следи от надпис или отделни букви. Аранжирането на образите - две двойки разположени една над друга се интерпретират като четиримата владетели управлявали по време на Тетрархията - горе са августите, долу цезарите и между тях Виктория, която ги увенчава с венец.

Обратната страна на пломбата представлява изпъкнала част, наподобяваща полусфера. На известно разстояние от основата, технологично е оставен канал с два отвора, през който минавали връвчиците, с които се запечатват документи (на свитък) , както и да затварят различни тари, в които е поставена обмитената и маркирана стока. До сега от България не е известен печат с подобно изображение.

84. Д. Владимирова-Аладжова. Монети и пломби от времето на тетрархията, открити в Сердика. – Нумизматика, сфрагистика и епиграфика, 14, 2018, 107-114. ISSN 1312-5532

85. Д. Владимирова-Аладжова. Фалшива монета на императрица Луцила открита в Сердика. – Известия на историческия музей Шумен. 2019, 18, 163-168.

**86. Д. Владимирова-Аладжова. Стъклена екзагия от крепостта Хоталич. В: Севлиево и севлиевският край. Археологически проучвания. Севлиево, 2019, 67-69. ISBN: 978-619-7524-09-3**

В статията е разгледан рядък паметник открит при разкопките на крепостта „Хоталич“. Става дума за изключително интересен артефакт – екзагия. Тя представлява кръгла плочка с размери 19 мм, дебелина 4 мм и тегло 2,03 гр., изработена е от кобалтово синя стъклена паста. Върху лицевата ѝ страна е отпечатан релефен блок монограм . Той е аналогичен с този от екземпляр в Британския музей, разчетен като *Pelagios*. Обратната страна е гладка. Според функциите си предмета се отнася към тежестите, които се използват за контрол на теглото в процеса на монетното производство.

Контролните тежести в зависимост от предназначението си най-често били изработвани от метал или шамповано стъкло в различни цветове - кобалтово синьо, маслиново зелено, аква синьо, бледозелено и жълто, жълтокафяво. Изследванията показват, че кобалтово сините стъклените тежести най-вероятно са продукт от експлоатацията на кобалтово находище през византийския период, което се различава от римския източник на кобалт и се характеризира с по-ниско съотношение на желязо към кобалта. Стъклото дава възможност сравнително евтино и ефикасно да се произведат голям брой емисии, въпреки малкото достигнали до нас екземпляри в сравнение с металните им аналози. Това показват публикуваните колекции, където описаните стъклени мерки са ограничен брой в сравнение с металните.

Режимът на производство и контрола на еталоните е бил доста отворен, за което говорят множеството запазени надписи върху теглилки с имената на чиновници, споменати в достигналите до нас законови актове, но които в действителност са пускали контролни тежести в употреба.

88. Д. Владимирова-Аладжова. Ранните монети от голямото сребърно съкровище от Сердика. - Нумизматика, сфрагистика и епиграфика, 15, 2019, 23-38. ISSN 1312-5532

**Д. Владимирова-Аладжова. Оловни пломби с митологични сюжети, открити в Сердика. В: Културно-историческо наследство – памет за бъдещето. Сборник доклади, изнесени на национална конференция, посветена на 130 години музейно дело в Разград. 5-6 октомври 2017 година. 2019, 611- 622. ISBN: 978-619-00-1067-8**

Обект на настоящата статия са два оловни паметника открити при археологически разкопки на антична Сердика.

Първият паметник е търговски печат (пломба), която представлява оловна плочка с правоъгълна форма, със заоблени ъгли и с размери 17/23 мм. Върху лицето е изобразена права човешка фигура (частично запазена) между два лъва, единият в ход на ляво, другият на дясно, като и двата са с обърнати назад глави към централната фигура. Същата е запазена частично, поради факта, че на това място минава канала за шнура прикрепвал пломбата към контейнер или пакет използван в търговията.

Обратната страна представлява изпъкнала гладка повърхност с овална форма и размер 15/19 мм. Теглото на пломбата е 20,08 гр.

Описаната сцена се свързва със старозаветната притча за Даниил в пещерата/ ямата с лъвовете. Образът на Даниил е един от най-ранните християнски символи.

Вторият паметник представлява оловна, двулицева кръгла плочка с диаметър 23мм и тегло 4,42 гр. Върху едната страна има сцена, която на базата на евангелските текстове се приема, че представя образът на Добрия пастир, като символ на Христос. Според иконографските стандарти, той е представен, като голобрад младеж, облечен в къса туника, пристегнатата в кръста. Върху раменете му е преметната овца, която той придържа с ръце. Долу, от двете страни при краката му са изобразени по една овца в ход на ляво и дясно и с обърнати към младия мъж глави. Тази сцена се приема, че представя образа на Добрия пастир, който символизира Спасителя в ранните години на християнството

Върху обратната страна има изображение, аналогично на описаното върху пломбата – Даниил с лъвовете.

По периферията на плочката от свете страни има по два концентрични кръга, между които са нанесени полегати къси черти. Описаният двустранен паметник се отнася към групата на тесерите.

Разгледаните паметници от Сердика произхождат от късноантичните пластове в града и са свързани с определен археологически контекст. Данните съвпадат с времето от края на III и IV век, когато описаните по-горе сцени със своите особености в стила и иконографията са популярни сред населението.

**Д. Владимирова-Аладжова. Оловни печати от антична Сердика (обект Веслец 13). – В: Нопогет 6. Юбилеен сборник в чест на 70-годишнина на проф. д.и.н. Иван Йорданов. Шумен, 2019, 145-150. ISBN 978-619-201-348**

В статията са представени оловни печати от антична Сердика (обект Веслец 13). Това са интересни екземпляри, които допълват информацията за града през VI-VII в.

**Д. Владимирова-Аладжова. Сердика и провинциите от Мала Азия. – Известия на исторически музей Кюстендил. XX, 2019, 173-179. ISSN 0861-4342**

Статията разглежда паметници открити при археологическите разкопки в Сердика през последните години - монета и една търговска пломба. Монетата е дупондий на император Хадриан, сечен от койнона Витиния. Върху лицевата страна на пломбата в дълбната, правоъгълна рамка релефно са изписани четири букви P A M F (P). Това е съкращение от името на малоазийската провинция PAMPHILIA или PAMFILIA, като се датира в края на III – нач. на IV в. Разгледаните по-горе артефакти от провинции в Мала Азия са доказателство за това, че Сердика в периода II-III-нач. IVв. е дестинация позната за търговските контакти на Източните римски провинции.

**D.Vladimirova-Aladzhova. Late Antique seals from ancient Serdica. - Український нумізматичний щорічник. Випуск 4, 2020, 43-95. UDC: 930=111**

В статията са разгледани печати от VI-VII в. открити в Сердика. Сред тях има непознати до сега образци.